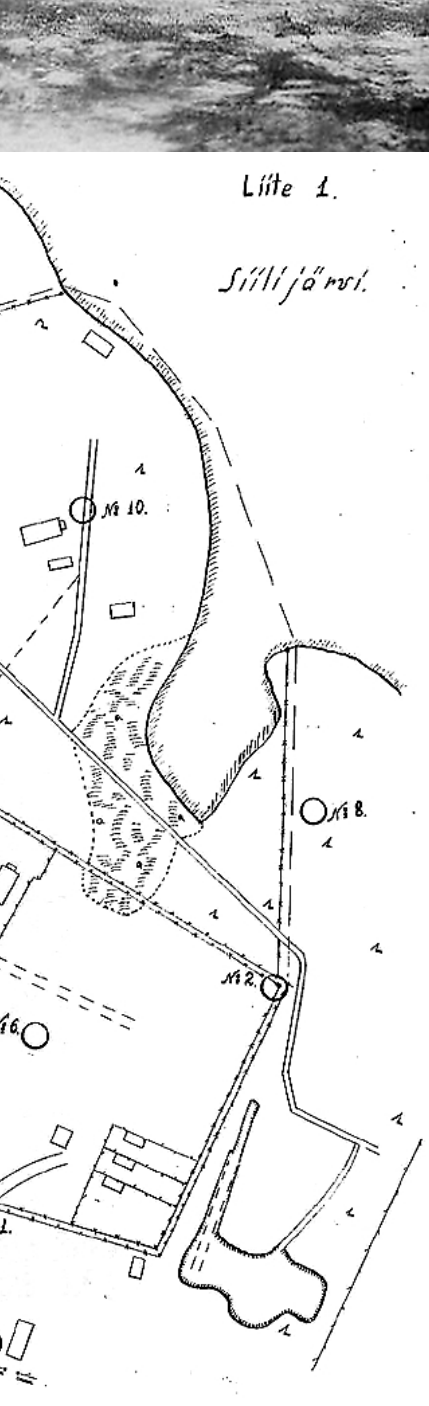

telyleiri n:o 2

Kolmen maan upseereita, vas. ev. H. Kalm, sv. Mitroinen, vänr. Pentti Pullinen syksyllä -41

Pääleirillä aiheutui levottomuuksia näistä tiedoista, ja vankien ylimielisyys vartijoita kohtaan kasvoi sitä mukaa kun sodan loppu alkoi olla selvillä.

Naissotavangit

Naisten vangiksi saaminen oli yllätys niin rintamalla kuin Suomessakin. Mukana oli myös naissotilaita, joilla oli ollut aseet mukana rintamalla. Suurin osa naisista oli toiminut rintamatehtävissä suomalaisten lottien tapaan.

Köyliöstä naiset siirrettiin 16.1.1943 sotavankien järjestelyleiri 2:een Naarajärvelle. Enimmillään naisia oli Naarajärvellä 170.

Heidät sijoitettiin erilliseen parakkiiin, jonka erotti miesten majoitusparakeista kaksinkertainen piikkilanka-aita.

Naisten työ leirillä oli ruoan laittoa, vaatteitten pesua, vaatteitten paikkausta, siivousta, sairaanhoitoa ja kesällä marjojen keräystä. Naisia ei päästetty aidan ulkopuolelle töihin.

Sotavankitarkastajan lausunto (heinäkuu 1943) naisvangeista: "He työskentelevät ahkerasti laulaen ja ilakoiden, mutta heitä on vaikeampi käsitellä, sillä he eivät tahdo alistua kuriin ja järjestykseen."

Naiset olivat leirillä hyvin vaikeasti hallittava ryhmä etenkin sen jälkeen, kun oli kielletty naisten raipparangaistus. Aresti, vaikka kesti päiviäkin, ei ollut tarpeeksi kova rangaistus kuriin palauttamisessa.

Välirauhan solmiminen ja heimosotavangit

Neuvostoliitto ja Suomi solmivat 19. syyskuuta 1944 välirauhansopimuksen, jonka 10. artikla oli heimosotilaille kohtalokas. Sen mukaan Suomi sitoutui viipymättä luovuttamaan liittoutuneiden, käytännössä Neuvostoliiton, ylimmälle sotilasjohtajalle kaikki sen hallussa silloin olleet neuvosto- ja liittolaissotavangit sekä myös ne Neuvostoliiton ja liittoutuneiden kansakuntien kansalaiset, jotka oli internoitu ja tuotu väkisin Suomeen. Tässä määräyksessä, joka tuli sanomalehtien ja radion välityksellä kaikkien suomalaisten ja Suomen rajojen sisäpuolella oleskelevien tietoon, ei ollut tulkinnan varaa.

Avattiin surullinen sivu Suomen historiassa, heimopataljoona 3:n kohtalo. Marras-

kuusta 1942 lähtien suomenheimoisia värvättiin Naarajärven leiriltäkin koulutukseen Aholahteen, jossa heimovangit laitettiin omaan pataljoonaansa. Liittymisestä luvattiin vapautus sotavankeudesta sodan päättyttyä. Vaikka pataljoona ei täysin luotettava ollutkaan, se taisteli monessa tiukassa paikassa suomalaisten rinnalla. Moni menetti henkensäkin. Pataljoonan viimeinen matka alkoi 3.11.1944 Raahesta, kun suomalaiset ottivat aseensa esiin ja laitoivat aseistariisutut HeimoP 3:ssa palvelleet miehet junaan, jonka määränpää oli Naarajärvi. Junamatkalle lähti 657 miestä. Valvontakomission edustajien silmien edessä Naarajärven asemalla junasta astui ulos vain 212 miestä. Juna oli matkalla hidastellut syystä tai toisesta ja valtaosa miehistä oli hypännyt junasta. Miehet yrittivät takaaajettuina selviytyä elävänä Ruotsin rajojen sisäpuolelle.

Naarajärven leirillä pari sataa petettyä miestä tungettiin hakeihin ja melu oli valtaisa. Miehet palautettiin myöhemmin Neuvostoliittoon, jossa heidän kohtalonsa lienee selvä.

Ajat eivät olleet helppoja junan kuljettajillekaan, joilla sanottiin kuitenkin olleen Mannerheimin määräys takanaan.

Sodan päättyttyä Naarajärven sotavankileiri toimi inkeriläisten pakolaisten ja vankien kokoa-miskeskuksena, myös sotakorvauksia lähti Naarajärveltä jopa 54 vaunun kolonnina. Muutamat inkeriläisistä pääsivät pakenemaan leiriltä, koska vartijoilta oli kielletty voimankäyttö siviilien pakotilanteissa. Inkeriläisiä etsittiin Suomessa vielä seuraavat kymmenen vuotta ja ilmiannosta sai mojon palkkion.

Naarajärven asemalta kuljetettiin 8000-9000 inkeriläistä rajan taakse. Ihmiset, matkatavarat ja eläimet pakattiin puuvaijuihin tarkasti ennalta määrättyssä järjestyksessä. Ennen matkaa jokaiselle oli tehty lääkärintarkastus. Määräys oli, että kaikilla piti olla matkalle kunnon vaatteet. Matkaan lähtijöille annettiin myös sotakorvauksia, siitä huolimatta tunnelmat lähtijöitten keskuudessa vaihtelivat, toiset iloitsivat, toiset sanoivat menevänsä kuolemaan.

Asiakirjojen mukaan leirin alueelle muutti siirtokarjalaisia sotavankien poistuttua. Siirtolaiset joutuivat muuttamaan pikaisesti pois alueelta, kun Puolustusvoimat luovutti alueen rakennuksineen Vankeinhoitolaitokselle ja näin aloitti Naarajärven varavankila toimintansa 1.11.1945.

Loppusanat

Sotavankileirin olemassaolo on sodan julmaa historiaa. Leiri oli kuitenkin suhteellisen irrallinen osa Pieksämäen seutua. Paikkakunnalla oli riittävästi omiakin ongelmia; miehiä rintamalla, ruoka- ja tarvikepula, siirtolaisten tulo ja asuttaminen. Sotavankileiri oli sotilasaluetta, jonne ei siviileillä ollut menemistä. Osittain näiden asioiden takia leiristä ei ole paljon tietoa.

Arkistoistakaan ei enää löydy kaikkea, nimittäin muutamaa päivää ennen valvontakomission saapumista Naarajärvelle lokakuun alussa 1944, siellä poltettiin kaikki asiakirjat vuosilta 1941-42. Paikallishistorian kannalta olisi nyt tärkeää saada talteen mahdollisimman paljon tietoa, muistikuvia ja myös valokuvia leiristä, sotavangeista ja heidän työpaikoistaan, ym. Jos sinulla on muistikuvia tuolta ajalta, voit ottaa yhteyttä Pieksämäki-Seuraan tai allekirjoittaneeseen.

Asko Hankilanoja

Keskellä paikkakunnan tytöt Esteri Partanen ja Anna-Liisa Nenonen miehistöruokalan edessä

Valokuvat: Esteri Partasen, Pentti Pullisen ja Aame Backmannin kokoelmista